

Ingek. - 3 MEI 2018

no. afd. [REDACTED]

Relatienr.

Klass. no. CC CB

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

2018.04794

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van Burgemeester en Wethouders
van Noord-Beveland[REDACTED]
Postbus 3
4490 AA WissenkerkeSmallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

[REDACTED]
Onze referentie
CIK-2018-193**Olonummer**
3493467**Bijlagen**
1Datum
Betreft- 2 MEI 2018
Advies omgevingsvergunning monumenten (art. 2.1, lid 1,
onder f, en 2.26, lid 3, Wabo en art. 6.4, lid 1, onder a, Bor)

Gegevens beschermd monument

Naam	Nicolaaskerk
Adres	Kerkgang 2
Postcode/plaats	4484 CT, Kortgene
Gemeente/provincie	Noord-Beveland/ZL
Monumentnummer	23769 en 23770

Geacht college,

Op 28 februari 2018 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument. U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Positief op hoofdlijn, waarbij ik een voorbehoud maak en de volgende aanbevelingen doe.

Aanbevelingen

- Uit de aanvraag blijkt dat het plan nog niet volledig is uitgewerkt en dat voor een aantal planonderdelen nog definitieve keuzes moeten worden gemaakt. Ten aanzien van deze onderdelen die ik in mijn advies benoem, doe ik de aanbeveling om deze nader te laten uitwerken en ter goedkeuring bij uw gemeente te laten indienen.
- Het vervangen van de vloer in de toren ontmoet bezwaar, ik adviseer deze te handhaven en ten behoeve van de toegankelijkheid een reversibele oplossing te kiezen.

De ministeriële adviesplicht

U heeft het plan als adviesplichtig aangemerkt. Het voorliggende plan betreft het ingrijpend wijzigen van een beschermd monument.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag, geregistreerd onder nummer CIK/2018/193.

Het plan

Aan u wordt een omgevingsvergunning gevraagd voor de volgende activiteiten.

Een herinrichting van het kerkinterieur, waaronder het verplaatsen van de preekstoel, het verwijderen van de banken en het maken van een doorbraak tussen toren en kerkzaal.

Motivering

Gelet op het monument en de ingreep heb ik de volgende aspecten meegewogen:

- De registeromschrijving van bovengenoemd rijksmonument (www.monumentenregister.cultureelerfgoed.nl)
- Aanvullende waardestelling in het bij de aanvraag gevoegde rapport *Bouwhistorische verkenning kerktoren*, dd. 21-7-2016 (Rothuizen)
- Bevindingen naar aanleiding van het bezoek van 13 april 2018.
- Bouwkundige/bouwhistorische aspecten
- Architectuurhistorische/architectonische aspecten
- Het gebruik van het monument (artikel 2.15 van de Wabo)

Er is een plan ontwikkeld voor multifunctioneel gebruik van de kerk van Kortgene in verband met de krimp van de kerkelijke gemeente. Een stichting zet zich in voor het toekomstige beheer en instandhouding van het monument. De in de vergunningaanvraag voorgestelde wijzigingen hebben tot doel de benodigde ruimte voor het culturele nevengebruik te creëren. De aanpassingen bestaan in hoofdzaak uit het verwijderen van de vaste banken uit de kerk ten gunste van een flexibele opstelling met stoelen, het verplaatsen van de preekstoel van de korte westwand naar de lange noordwand, het maken van een doorgang in de westwand zodat de kerk vanuit het westelijke torenportaal toegankelijk is, het vervangen van de vloer in de kerk, het herzien van de verwarmingsinstallatie, het plaatsen van een lambrisering, het vervangen van gordijnen en hun ophanging, het plaatsen van voorzetramen en het plaatsen van afscheidingen en expositiewanden.

De kerk en de bijbehorende toren zijn afzonderlijk in het rijksregister opgenomen. Voor de omschrijvingen verwijs ik naar het online monumentenregister. Ten aanzien van het monument kan worden opgemerkt dat de huidige kerk een oorsprong kent in de 15e eeuw. De oude toren heeft bijzondere betekenis voor het eiland omdat deze bleef staan bij overstromingen in 1530 en 1532. De kerk werd meermaals hersteld en gewijzigd en dateert in zijn huidige hoofdvorm waarschijnlijk uit het einde van de zeventiende eeuw, toen Willem van Nassau de kerk liet herbouwen. De opzet van het dorp is gedeeltelijk geënt op de aanwezigheid van de kerk waardoor deze beeldbepalend gesitueerd is als afsluiting van de Hoofdstraat. Het interieur van de kerk werd na de watersnoodramp van 1953 hersteld waarbij de huidige vloerafwerking tot stand kwam en het oude meubilair met herenbanken werd vervangen door de huidige eikenhouten banken.

Op grond hiervan beoordeel ik het plan als volgt.

Met de voorgestelde wijzigingen zal het bestaande, voor de eredienst ingerichte, interieur waarin de vaste banken en de lengterichting kenmerkend zijn evident wijzigen ten behoeve van een multifunctioneel gebruik. Waardevolle historische en in de registeromschrijving met name genoemde onderdelen zoals het orgel en de preekstoel blijven echter in het interieur behouden. De aanpassingen hebben geen gevolgen voor het uitwendige van de kerk.

De wens om (weer) gebruik te maken van de toegang in de westtoren leidt tot het maken van een doorbraak in de dichtgezette scheiboog tussen de toren en de kerkzaal. Dit muurwerk, uit hergebruikte steen, is aangebracht aan het einde van de 17e eeuw of in latere tijd. Ik adviseer de afmetingen van de nieuwe deur zorgvuldig af te stemmen op het aanwezige metselwerk zodat de in het bouwhistorisch onderzoek beschreven waarde van de verschillende bouwfases zichtbaar blijven en gerespecteerd worden. Omdat dit in de ontwerptekening niet in beeld is gebracht en ook de technische uitwerking van de nieuwe deur en een werkomschrijving ontbreekt, ligt hier nog een opgave om het plan op dit punt nader te laten uitwerken.

Het verplaatsen van de 17e-eeuwse preekstoel naar de zijkant van de kerkruijnte hangt samen met de nieuwe opstelling in de ruimte. Het aanleveren van de (constructieve) detaillering en een werkplan voor de uitvoering vind ik van belang, evenals het betrekken van deskundige partijen bij de uitvoering om schade aan het historische meubel te voorkomen.

De zitbanken zijn vaste onderdelen van het monument. Ze verwijzen naar het voormalig gebruik van het gebouw als kerk en in het bijzonder naar de geschiedenis van restauratie en herinrichting na de watersnoodramp in 1953. Op basis van ontwerp, materiaalgebruik of samenhang met de binnenruimte van het gebouw hoeft er echter geen hoge waarde aan de banken te worden gehecht. Tegen het vervangen van de banken door stoelen bestaat daarom geen bezwaar. Wel geef ik de planopstellers in overweging om als verwijzing naar het vroegere gebruik een aantal van de zitbanken in de ruimte her te gebruiken. Dit botst mogelijk niet met het nieuwe gebruik. Ook kan aan de banken een nieuwe betekenis worden gegeven door het materiaal her te gebruiken.

De vloer in de toren dateert uit de restauratie van 1980 en heeft een hoge, bij het monument passende kwaliteit. Tegen het vervangen bestaat daarom bezwaar. Voor het overbruggen van niveauverschillen bestaan goede alternatieven.

Gelet op bovenstaande kan met het plan in hoofdlijn worden ingestemd, met uitzondering van het verwijderen van de vloer in de toren. Ten aanzien van het plan doe ik verder de volgende aanbevelingen.

Het plan zou kunnen worden aangevuld met een toelichting op of inventarisatie van de historische elementen in de kerk, zodat duidelijk is welke onderdelen van belang worden geacht om te handhaven en op welke manier wordt omgegaan met andere elementen. Behalve het orgel en de preekstoel, die blijven bestaan, wijs ik o.a. op de aanwezigheid van de (avondmaals)tafel.

Met het vervangen van de kerkvloer (na 1953) gaan geen hoge monumentale waarden verloren en hiermee kan aan praktische eisen tegemoet worden gekomen. De nieuwe vloer zou in materiaalgebruik en maatvoering goed moeten worden afgestemd op het historische karakter van het interieur en de hierin te

handhaven elementen. Ik adviseer een nader uitgewerkt voorstel en monsters van het toe te passen materiaal aan u te laten voorleggen. Daarbij is tevens de vormgeving van de aansluiting van de nieuwe vloer op de aanwezige grafstenen en de voet van de preekstoel een aandachtspunt.

De voorstellen voor de nieuwe lambrisering, de gedeeltelijke achterzetramen met decoratie van wapens van de vroegere gemeenten op het eiland, de nieuwe gordijnen en de lichtelementen in de vloer vragen nog om meer samenhang in hun ontwerp. Tegen de voorstellen op zich bestaat geen bezwaar. Ik merk daarnaast op dat de achterzetramen bij voorkeur zo minimaal mogelijk gedetailleerd worden, zonder zichtbare aluminium profielen.

De voorstellen voor mobiele expositiewanden, de stoelkeuze en de wanden voor het afscheiden van ruimten aan weerszijden van het orgel zijn nog niet definitief. Ook hier zal samenhang tussen de elementen bijdragen aan de kwaliteit van de nieuwe binnenruimte.

In het vooroverleg is gesproken over eventuele akoestische aandachtspunten bij het plan, ook in verband met het beschermde orgel in de kerk. De huidige aanvraag bevat hierover geen toelichting.

Met bovenstaande opmerkingen en aanbevelingen wil ik een bijdrage leveren aan de verdere goede uitwerking van het plan die de kerkruimte en de hierin aanwezige historische elementen recht doet. Dit draagt uiteindelijk ook bij aan de duurzaamheid van de ingrepen. Tijdens het vooroverleg over het plan is gewezen op de brochure die de RCE speciaal over dit onderwerp heeft samengesteld. De inhoud van de brochure kan ook van pas komen bij de verdere uitwerking van het plan. U kunt de aanbevelingen in deze brochure beschouwen als onderdeel van mijn advies. De brochure is te downloaden via de website van de RCE (onder Publicaties) en via de volgende link:<https://cultureelerfgoed.nl/publicaties/een-toekomst-voor-kerken-een-handreiking-voor-het-aanpassen-van-kerkgebouwen-in>

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

Afschrift en tekeningen

Graag ontvang ik een afschrift van het ontwerpbesluit en te zijner tijd een afschrift van uw definitieve besluit met de bijbehorende stukken.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

adviseur architectuurhistorie